

MUZEA W POLSCE

Muzeum – instytucja powołana do gromadzenia, badania oraz opieki nad obiektami posiadającymi pewną wartość historyczną bądź artystyczną. Nazwa pochodzi z łacińskiego *musaeum*, które z kolei utworzono z greckiego *mouseion* – miejsce lub świątynia przeznaczona Muzom, greckim bóstwom poszczególnych gałęzi sztuki. Muzeum to także rodzaj starożytnych ośrodków naukowych. Najstawniejszym takim ośrodkiem było muzeum w Aleksandrii założone przez Ptolemeusza I Sotera ok. 280 r. p.n.e., w skład którego wchodziła m. in. Biblioteka Aleksandryjska.

Początki polskich muzeów sięgają XVI i XVII w., kiedy królowie i magnaci zaczęli tworzyć według określonego planu wartościowe kolekcje dzieł sztuki. Pierwszym muzeum odnoszącym się do dziejów Polski była kolekcja księżnej Izabeli Czartoryskiej, ulokowana w specjalnie na ten cel wzniesionym budynku w Puławach zw. Świątynią Sybilli. W 2 poł. XIX w. zaczęły powstawać pierwsze muzea oparte na naukowych przesłankach. W 1862 r. w Warszawie założono Muzeum Sztuk Pięknych, w 1874 r. muzeum miejskie we Lwowie, a w 1879 r. Muzeum Narodowe w Krakowie. Pierwszym większym muzeum regionalnym było utworzone w 1888 r. Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem. W 1930 r. powstało pierwsze na świecie muzeum sztuki współczesnej – Muzeum Historii i Sztuki w Łodzi. W okresie II wojny światowej polskie muzea i zbiory poniosły znaczne straty sięgające setek tysięcy zabytków.

Po 1945 r. muzea zostały upaństwowione oraz zreorganizowane. Największe muzea otrzymały rangę muzeów narodowych, większe muzea o znaczeniu ponad regionalnym nazwano muzeami okręgowymi, których zadaniem poza prowadzeniem zwykłej działalności muzealnej była opieka nad mniejszymi muzeami, określanymi mianem regionalnych. Dla upamiętnienia miejsc męczeństwa na terenach byłych obozów koncentracyjnych, obozów zagłady i w miejscach kaźni utworzono muzea martyrologiczne.

21 listopada 1996 r. Sejm RP uchwalił ustawę o muzeach. Skutkiem tego uległa zmianie formalna struktura muzeów w Polsce – muzea są tworzone i prowadzone przez naczelne i centralne organy administracji rządowej, wojewodów, gminy, związki komunalne, osoby fizyczne i organizacje. W 2000 r. w Polsce istniały 632 muzea, w których zgromadzono ponad 13 milionów muzealiów.

Obecnie muzea w Polsce dzielimy na: muzea narodowe posiadające najbogatsze zbiory, głównie z zakresu sztuki i rzemiosła artystycznego, często prowadzące samodzielne badania naukowe np. w zakresie historii sztuki czy też konserwacji. Pozostałe muzea to muzea okręgowe i regionalne należące do samorządów. Ich zbiory są zróżnicowane, przeważnie związane z historią regionu, w którym funkcjonują. Osobną grupę stanowią muzea archeologiczne, gromadzące i udostępniające zabytki związane z prehistorią i okresem wczesnego średniowiecza. Liczne w Polsce są muzea biograficzne ukazujące życie i działalność artystów, uczonych i bohaterów narodowych. Specjalne miejsce w polskim muzealnictwie zajmują muzea etnograficzne i skanseny, w ponad 40 instytucjach prezentowane są zabytki kultury ludowej. Skanseny są także miejscem, gdzie kontynuowane są zanikające zawody np. kowalstwo czy bednarstwo. Poza skansenami etnograficznymi istnieją w Polsce także skanseny dawnej techniki w miejscach, gdzie znajdowały się obiekty przemysłowe oraz muzea techniki, w których gromadzone są zabytki związane z przemysłem i transportem np. kolejnictwem, motoryzacją czy żeglugą. Muzea historyczne ukazują zarówno historię państwa polskiego, miast, jak i wydarzeń historycznych. W tej grupie muzeów pojawiły się pierwsze w Polsce muzea o charakterze narracyjnym, sięgające po najnowsze środki przekazu. Wśród nich znajdują się Muzeum Powstania Warszawskiego, obecnie realizowane Muzeum Żydów Polskich i projektowane Muzeum Historii Polski. Wszystkie muzea poza działalnością wystawienniczą prowadzą różne formy działalności edukacyjnej.

Noc Muzeów (ang. *Long Night of Museums*) – impreza kulturalna, polegająca na udostępnianiu muzeów, galerii i instytucji w wybranym dniu w godzinach nocnych. Organizatorzy przygotowują także specjalne atrakcje np. zwiedzanie obiektów zazwyczaj

niedostępnych, koncerty, warsztaty, scenki rodzajowe itp. Zwiedzanie umożliwiające jest za symboliczną kwotę płaconą przy pierwszym wejściu lub za darmo.

Pierwsza Noc Muzeów (*Lange Nacht der Museen*) miała miejsce w Berlinie w 1997 r. Duże powodzenie berlińskiej Nocy Muzeów skutkowało powstaniem podobnych imprez w innych miastach, m. in. *Nuit Blanche* w Paryżu i *museums-n8* w Amsterdamie. Obecnie organizuje je ponad 120 miast Europy. Pierwsza Noc Muzeów w Polsce odbyła się w Poznaniu w 2003 r.

REGULAMIN ODZNAKI KRAJOZNAWCZEJ PTTK „ZNAM POLSKIE MUZEA” (OK ZPM)

I. POSTANOWIENIA WSTĘPNE

1. Odznaka Krajoznawcza PTTK „Znam Polskie Muzea” (zwana dalej OK ZPM) została ustanowiona i jest nadawana przez Oddział Wolski PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie w celu spopularyzowania walorów krajoznawczych, turystycznych i historycznych oraz współczesnego dorobku Polski.
2. Ustanawia się siedem stopni OK ZPM w czterech kategoriach, które można uzyskać jedynie w podanej kolejności:
 - Popularna (bez stopni),
 - Mała (brązowa, srebrna, złota),
 - Duża (srebrna, złota),
 - OK ZPM „Za wytrwałość”.
3. Wygląd, wymiary oraz materiał, z jakiego jest wykonana OK ZPM określa Oddział Wolski PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie.
4. Ogniwami organizacyjnymi PTTK, działacze i członkowie PTTK powinni czuwać nad rzetelnością zdobywania OK ZPM i jej odpowiednią rangą.

II. WARUNKI ZDOBYWANIA ODZNAKI

1. OK ZPM może zdobyć każdy kto ukończył 7 lat i spełni warunki określone niniejszym Regulaminem, również nie będąc członkiem PTTK.
2. Osoby niepełnoletnie mogą zdobywać OK ZPM tylko pod opieką osób dorosłych.
3. Czas zdobywania poszczególnych stopni OK ZPM nie jest ograniczony.
4. Wyższe stopnie OK ZPM można zdobywać bezpośrednio po spełnieniu wymagań na stopień niższy odznaki.
5. Muzea i obiekty muzealne zwiedzone ponad normę, ustaloną dla danego stopnia OK ZPM, będą zaliczane na poczet odznaki wyższego stopnia.
6. Dopuszcza się zaliczenie na poczet OK ZPM udokumentowanych muzeów i obiektów muzealnych zwiedzonych przez turystę przed ustanowieniem OK ZPM i wejściem w życie Regulaminu, w liczbie do 50% na każdy stopień odznaki.
7. Dokumentacja, o której mowa w pkt. 6. powinna być sporządzona zgodnie z zasadami zawartymi w rozdz. IV. Honorowane będą wszystkie potwierdzenia uzyskane przez turystę w toku zdobywania innych odznak, np. w formie kserokopii odpowiednich stron w książeczkach-kronikach tych odznak.
8. OK ZPM „Za wytrwałość” może zdobywać posiadacz odznaki małej złotej lub odznaki dużej. Odznakę „Za wytrwałość” można zdobyć po trzykrotnym spełnieniu wymagań na stopień mały złoty OK ZPM (nie dotyczy muzeów narodowych oraz statków i okrętów).

III. WARUNKI SZCZEGÓŁOWE

1. Podstawą przyznania OK ZPM jest zwiedzenie ustalonej dla danego stopnia odznaki liczby muzeów i obiektów muzealnych wymienionych w załączniku do Regulaminu.
2. OK ZPM można zdobywać podczas dowolnych wycieczek, np. krajoznawczych lub autokarowych oraz uprawiając dowolną dyscyplinę turystyki kwalifikowanej.
3. OK ZPM zdobywa się zwiedzając określoną w tabeli liczbę muzeów i obiektów muzealnych uczestnicząc w indywidualnych wędrowkach oraz imprezach zbiorowych.

Grupa	Muzea i obiekty muzealne	Kategoria i stopień OK ZPM					
		Popularna	Mała			Duża	
			Brązowa	Srebrna	Złota	Srebrna	Złota
I.	Muzea narodowe	1	2	3	4	–	–
II.	Muzea miejskie, okręgowe i regionalne	4	10	15	20	30	40
III.	Muzea biograficzne	2	5	7	10	15	20
IV.	Muzea historyczne	2	3	5	6	8	10
V.	Muzea martyrologiczne	1	2	3	4	5	7
VI.	Muzea przyrodnicze, geograficzne i geologiczne	2	3	5	10	12	15
VII.	Muzea tematyczne (archeologiczne, architektoniczne, etnograficzne, itp.) oraz muzea sztuki i galerie	3	4	6	8	10	15
VIII.	Muzea techniki i specjalistyczne	2	5	8	12	15	20
IX.	Muzea wojskowe	1	2	3	6	8	10
X.	Muzea sakralne i misyjne	1	2	4	6	8	10
XI.	Skanseny	2	3	5	10	12	15
XII.	Izby pamięci	–	2	3	5	–	–
XIII.	Statki i okręty (obiekty muzealne)	–	–	–	1	2	3
XIV.	Zamki, pałace, dwory (muzea wnętrz)	2	3	5	8	10	15
XV.	Inne muzea i obiekty muzealne	2	4	8	10	15	20
ŁĄCZNA LICZBA OBIEKTÓW:		25	50	80	120	150	200

4. Kolejność i dobór zwiedzanych muzeów i obiektów muzealnych jest dowolna, z tym, że na każdy stopień odznaki należy zaliczyć muzea ze wszystkich wymaganych grup.
5. Obiekty zaliczone na jeden stopień OK ZPM nie są zaliczane na wyższe stopnie odznaki.
6. Warunkiem dodatkowym zdobycia dużej OK ZPM jest udział w imprezie kulturalnej – „Noc Muzeów” – organizowanej w jednym z polskich miast (wykaz miast w załączniku). Dla zdobycia dużej srebrnej OK ZPM wymagany jest udział w jednej imprezie, a dla dużej złotej OK ZPM udział w kolejnych dwóch imprezach.
7. Punkty uzyskane podczas zdobywania OK ZPM mogą być jednocześnie zaliczone na inne odznaki krajoznawcze i odznaki turystyki kwalifikowanej pod warunkiem spełnienia wymagań zawartych w regulaminach tych odznak.

IV. ZASADY POTWIERDZANIA ZADAŃ

1. Podstawą do ubiegania się o przyznanie OK ZPM jest książeczka-kronika, wykonana samodzielnie przez zdobywającego odznakę w dowolnej formie.
2. Dopuszcza się elektroniczną wersję książeczki-kroniki zapisaną na dowolnym nośniku pamięci masowej, np. na płycie CD-R, DVD-R, BD-R, lub w pamięci USB (pendrivie), a także udostępnienie dokumentacji zdobywanej odznaki w inny sposób np. przesłanie e-mailem, lub wskazanie linku do odpowiedniego pliku na dysku zewnętrznym.
3. W książeczce-kronice należy sporządzić wykaz odbytych wypraw, który powinien zawierać datę wycieczki, rodzaj i nazwę zwiedzanego muzeum lub obiektu muzealnego, potwierdzenia w formie odcisku pieczęci ze zwiedzanych obiektów lub biletu wstępu. Honorowane będą również potwierdzenia członków kadry programowej PTTK (przewodnicy, przodownicy, instruktorzy wg posiadanych uprawnień).

4. Potwierdzenia, o których mowa w pkt. 3. można zastąpić opisem, samodzielnie wykonaną fotografią, lub fotografią turysty na tle zwiedzanego obiektu.
5. Z obowiązku uzyskania potwierdzeń zwolnieni są wszyscy członkowie kadry programowej PTTK: przewodnicy, przodownicy i instruktorzy oraz organizatorzy turystyki (należy podać rodzaj uprawnień i nr legitymacji).
6. Z zapisów w książeczce-kronice musi jednoznacznie wynikać, że ubiegający się o OK ZPM osobiście oglądał i poznał muzea i obiekty muzealne wymagane regulaminowo.

V. WERYFIKACJA I PRYZNANIE ODZNAKI

1. W celu weryfikacji i przyznania OK ZPM, książeczkę-kronikę należy przesać na adres korespondencyjny: Roman Henryk Orlicz, ul. Monte Cassino 3 m. 19, 01-121 Warszawa – załączając zaadresowaną kopertę zwrotną na list polecony (bez znaczków) oraz wymaganą opłatę za przesyłkę i odznakę lub potwierdzenie dokonanej wpłaty.
2. Zweryfikowana książeczka-kronika jest zarazem legitymacją posiadanej OK ZPM i uprawnia do jej nabycia i noszenia.
3. OK ZPM przyznawana w trybie regulaminowym jest odpłatna.
4. OK ZPM można nabyć w wyżej wskazanym miejscu osobiście, lub drogą pocztową. Opłaty pokrywa zamawiający.
5. Ewidencję zweryfikowanych i przyznaczonych odznak prowadzi Komisja Weryfikacyjna OK PTTK „Znam Polskie Muzea”.
6. Zarząd Oddziału Wolskiego PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie może w drodze uchwały przyznać osobom szczególnie zasłużonym dla turystyki i krajoznawstwa oraz ochrony przyrody i zabytków OK ZPM w dowolnym stopniu honorowo z pominięciem przepisów dotyczących trybu jej zdobywania.
7. OK ZPM przyznaną honorowo wręcza się wraz z pamiątkowym dyplomem bezpłatnie.

VI. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Zdobywanie OK ZPM odbywa się na własny koszt i ryzyko. Oddział Wolski PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie nie ponosi żadnej odpowiedzialności za jakiegokolwiek szkody, których można doznać w trakcie zdobywania OK ZPM, jak również za szkody wyrządzone przez zdobywającego odznakę osobom trzecim.
2. Interpretacja niniejszego Regulaminu należy wyłącznie do Komisji Weryfikacyjnej OK PTTK „Znam Polskie Muzea” powołanej przez Zarząd Oddziału Wolskiego PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie.
3. Decyzje Komisji Weryfikacyjnej OK PTTK „Znam Polskie Muzea” wydane w zakresie jej działania są ostateczne.
4. Regulamin został uchwalony przez Zarząd Oddziału Wolskiego PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie w dniu 26 kwietnia 2021 r. i obowiązuje od dnia 1 maja 2021 r. Tym samym traci moc Regulamin OK ZPM z dnia 5 stycznia 2009 r.
5. Odznaki zdobyte przed dniem 1 maja 2021 r. zachowują swoją ważność.
6. Osoby, które zaczęły zdobywać OK ZPM według Regulaminu z 5 stycznia 2009 r. mogą kontynuować zdobywanie danego stopnia odznaki na poprzednio obowiązujących zasadach. Przy zdobywaniu kolejnych stopni OK ZPM obowiązują zapisy niniejszego Regulaminu.

Regulamin opracował Roman Henryk Orlicz – Instruktor Krajoznawstwa Polski (IKP), Instruktor Ochrony Przyrody (IOP) i Przodownik Turystyki Pieszej (PTP) II st.

Wszelkich informacji o odznace udziela autor, tel. (+48-0) 501-094-576, e-mail: romi@o2.pl.